

University of Groningen

Toekomstbestendige dorpsvoorzieningen Tzummarum/Firdgum

Stutterheim, Ellen; Rodenhuis, Jan ; Haasbroek, Joanneke ; Christiaanse, Suzan

IMPORTANT NOTE: You are advised to consult the publisher's version (publisher's PDF) if you wish to cite from it. Please check the document version below.

Document Version

Publisher's PDF, also known as Version of record

Publication date:

2017

[Link to publication in University of Groningen/UMCG research database](#)

Citation for published version (APA):

Stutterheim, E., Rodenhuis, J., Haasbroek, J., & Christiaanse, S. (2017). *Toekomstbestendige dorpsvoorzieningen Tzummarum/Firdgum*. Partoer.

Copyright

Other than for strictly personal use, it is not permitted to download or to forward/distribute the text or part of it without the consent of the author(s) and/or copyright holder(s), unless the work is under an open content license (like Creative Commons).

The publication may also be distributed here under the terms of Article 25fa of the Dutch Copyright Act, indicated by the "Taverne" license. More information can be found on the University of Groningen website: <https://www.rug.nl/library/open-access/self-archiving-pure/taverne-amendment>.

Take-down policy

If you believe that this document breaches copyright please contact us providing details, and we will remove access to the work immediately and investigate your claim.

Downloaded from the University of Groningen/UMCG research database (Pure): <http://www.rug.nl/research/portal>. For technical reasons the number of authors shown on this cover page is limited to 10 maximum.

Inhoudsopgave

Hoofdstuk 1: Inleiding	3
1.1 Opdracht	3
1.2 Doel en beoogd resultaat	3
1.3 Methoden en traject onderzoek	3
Hoofdstuk 2: Demografische analyse	5
2.1 Bevolkingsontwikkelingen Tzummarum en Firdgum	5
2.2 Wonen	5
2.3 Arbeidsparticipatie	5
Hoofdstuk 3: Accommodaties	6
3.1 Yeb Hettinga skoalle	6
3.2 De Klang	7
3.3 De sportkantine	8
3.4 Sporthal De Harnehal	9
3.5 Café Het Wapen van Barradeel	10
3.6 Kansen en bedreigingen, SWOT-analyses	11
3.7 Conclusie accommodaties	12
Hoofdstuk 4: Scenario's	13
4.1 - Scenario 1: De Harnehal	13
4.2 - Scenario 2: Het Wapen van Barradeel	16
4.3 Vergelijking panden	17
Hoofdstuk 5: Enquête	20
5.1 Opzet onderzoek	20
5.2 Uitkomsten enquête	21
5.3 Belangrijkste conclusies enquête	30
Hoofdstuk 6: Focusgroepen	31
6.1 Opzet focus-groepen	31
6.2 Resultaten Focusgroepen	31
Hoofdstuk 7: Advies en Scenario's	34
7.1 Scenario's	34
7.2 Scenario 1: De Harnehal	34
7.3 Scenario 2: Café het wapen van Barradeel	35
7.4 Advies	35
Overzicht van bijlagen	37

Hoofdstuk 1: Inleiding

Net als veel dorpen op het Friese platteland is Tzummarum ook onderhevig aan ontwikkelingen op het gebied van krimp en vergrijzing. Daarnaast speelt in de regio dat veel voorzieningen verdwijnen of verplaatsen van de kleinere dorpen naar de grotere kernen en steden. Winkels verdwijnen, scholen fuseren en sportaccommodaties zijn moeilijker te exploiteren. Tzummarum is een dorp van 1.355 inwoners vlak onder de waddendijk. Vlakbij ligt het kleinere dorp Firdgum met 60 inwoners dat zich qua voorzieningen oriënteert op Tzummarum. Ze delen een gezamenlijk Dorpsbelang.

In de loop der jaren is er al veel veranderd in beide dorpen en deze ontwikkelingen gaan door. De supermarkt is gesloten, het café staat te koop, de scholen gaan naar alle waarschijnlijkheid fuseren, de winkels vertrekken of staan al leeg en de sporthal dreigt op korte termijn te sluiten.

Dit laatste is de directe aanleiding voor Dorpsbelang om te onderzoeken of er een mogelijkheid is om de sporthal voor de dorpen te behouden. De school maakt hier nog gebruik van en moet anders per bus uitwijken naar waarschijnlijk Franeker. Daarnaast wordt in de hal geëet en vinden er nog een aantal binnensporten plaats.

Tzummarum was van oudsher een dorp met vele voorzieningen, maar zonder dorpshuis. Na sluiting van voorzieningen met een secundaire sociale functie, zoals bijvoorbeeld de supermarkt en het café, mist het dorp een informele ontmoetingsplek. De vraag is nu hoe Tzummarum en Firdgum ervoor kunnen zorgen dat zij een aantrekkelijke woonplaats blijven voor de huidige en toekomstige bewoners.

1.1 OPDRACHT

Om deze vraag te beantwoorden is opdracht gegeven door Dorpsbelang om te inventariseren of er draagvlak is voor een toekomstbestendige, multifunctionele, centrale ontmoetingsplaats in Tzummarum/Firdgum en om te onderzoeken welke rol de Harnehal in deze behoefte zou kunnen spelen.

1.2 DOEL EN BEOOGD RESULTAAT

Het doel van dit onderzoek is om Dorpsbelang Tzummarum/Firdgum inzicht en een objectief advies te bieden met betrekking tot oplossingsrichtingen voor de Harnehal en de behoefte aan een toekomstbestendige, multifunctionele ontmoetingsplaats. Deze ontmoetingsplaats moet ruimte bieden aan een breed pakket aan activiteiten, waaronder sportactiviteiten, en moet een plek zijn voor het hele dorp. Om dit realiseren moet er echter voldoende draagvlak zijn.

Op korte termijn moet er antwoord komen op de mogelijke instandhouding van de sporthal. Voor de zomervakantie van 2017 wil Dorpsbelang de opties voor het continueren van het gebruik van de sporthal in beeld hebben. Een enquête moet inzicht bieden in het draagvlak voor een mogelijke doorstart van de sporthal en de behoefte aan een toekomstbestendige, multifunctionele ontmoetingsplek. De resultaten worden vastgelegd in een rapport waarin tenminste twee concrete scenario's worden uitgewerkt.

Dorpsbelang kan vervolgens samen met de inwoners van het dorp op basis van de uitkomsten van het onderzoek een richting uitzetten voor de maatschappelijke voorzieningen in Tzummarum.

1.3 METHODEN EN TRAJECT ONDERZOEK

Dit onderzoek bestaat uit een aantal onderdelen:

- Een demografische analyse en een beleidsanalyse, uitgevoerd door Partoer. Deze analyses zijn gebruikt als onderlegger en startpunt van dit onderzoek, en zijn als bijlage toegevoegd aan dit rapport.

- Een enquête waaruit het draagvlak voor een ontmoetingsplaats, en het gebruik en de waardering van verschillende voorzieningen moet blijken. Bij een representatief resultaat kunnen uitspraken worden gedaan over hoe het dorp denkt over bepaalde onderwerpen. Dit is essentieel om een goed besluit te maken over vervolgstappen. De enquête is opgesteld door Partoer en de Rijksuniversiteit Groningen en is tussentijds besproken met de projectgroep. Een grote groep vrijwilligers uit het dorp heeft zich bovendien geweldig ingezet om de enquête onder de aandacht te brengen.
- Een bouwkundige en financiële analyse van mogelijke panden die ontwikkeld zouden kunnen worden als centrale ontmoetingsplek. Een bouwkundige analyse van de Harnehal en het café is essentieel indien men zou willen overgaan tot aankoop. De bouwkundige, functionele en financiële analyses zijn uitgevoerd door stichting DBF.
- Vier focusgroepen met 6-9 deelnemers om door te vragen over hoe de sluiting van voorzieningen wordt ervaren, de impact van deze veranderingen op het dorp en om mogelijke toekomstige ontwikkelingen te bespreken. De focusgroepen zijn uitgevoerd door ir. S. Christiaanse van de RUG.

Er zijn drie bijeenkomsten georganiseerd: een startbijeenkomst waarin is geïnventariseerd welke huidige activiteiten in acht verschillende accommodaties worden georganiseerd en welke mogelijke nieuwe activiteiten de bewoners willen. Deze lijst met mogelijke nieuwe activiteiten per accommodatie is in bezit van Dorpsbelang. Er is een tussenbijeenkomst georganiseerd waarin de onderzoeksresultaten uit de eerste onderzoeksfase zijn gepresenteerd en er is een slotbijeenkomst georganiseerd waarin de resultaten van dit onderzoek zijn gepresenteerd.

Hoofdstuk 2: Demografische analyse

Tzummarum is na Sexbierum, het grootste dorp van de gemeente Franekeradeel en zal per 1 januari 2018 behoren tot de nieuwe gemeente; De Waadhoeke. Tzummarum telde in 2016 1.355 inwoners inclusief bewoners in het buitengebied van Tzummarum (150 inwoners). Van alle inwoners is 52% man en 48% vrouw. De gemiddelde leeftijd is met 42,2 jaar iets lager dan het gemeentelijke gemiddelde. Van de inwoners in Tzummarum is 28% jonger dan 25 jaar. Het aandeel 65-plussers ligt met 19,5% iets lager dan het gemiddelde aandeel 65-plussers in Fryslân.

2.1 BEVOLKINGSONTWIKKELINGEN TZUMMARUM EN FIRDGUM

2.1.1 KRIMP EN VERGRIJZING

De samenstelling van de inwoners van Tzummarum is de afgelopen jaren veranderd. Zo is het aantal inwoners van 10 tot 25 jaar licht gedaald, wat ook het geval is voor de inwoners van 30 tot 50 jaar. De jongste (0-10) en oudste groep (65+) inwoners van Tzummarum zijn nagenoeg constant gebleven. De leeftijdsgroep van 50 tot 65 jaar is daarentegen iets gegroeid. De groep 80-plussers in Tzummarum is in 2015 sterk gedaald. De verklaring is de tijdelijk sluiting van Nij Bethanië, waardoor een groep ouderen (met name 80 plus) tijdelijk het dorp hadden verlaten. Naar verwachting levert de heropening in 2017 weer een stijging op van het aantal 80-plussers. De leeftijdsgroep 65 tot 80 jaar is net als de leeftijdsgroep 50 tot 65 jaar ook gestegen. Aan de hand van deze ontwikkelingen is de verwachting dat de vergrijzing de komende jaren zal

doorzetten en dat er ook sprake zal blijven van krimp in het totale aantal inwoners in Tzummarum.

Krimp: aantal inwoners van Tzummarum is in de laatste 16 jaar met bijna 11% afgenomen

In 2016 telt Firdgum 30 huishoudens en 60 inwoners, van wie 58% man en 42% vrouw.

Het aantal inwoners is de afgelopen 10 jaar gedaald van 70 naar 60 inwoners. De gemiddelde leeftijd in Firdgum is 42,1 jaar en daarmee bijna gelijk aan Tzummarum.

2.1.2 LEERLINGENPROGNOSES

In de leerlingenprognose (opgesteld door DUO) wordt verwacht dat het aantal leerlingen van De Schalmei tot 2020 gaat dalen. Het aantal leerlingen op de M.J. Tamsmaskoalle zal naar verwachting tot 2020 vrij stabiel blijven. Vanaf 2020 wordt voorspeld dat beide scholen tot 2028 een lichte stijging doormaken, waardoor in 2035 het aantal leerlingen iets lager uitkomt ten opzichte van het aantal in 2016. Bij deze prognoses is geen rekening gehouden met een mogelijke fusie van beide scholen.

2.2 WONEN

In 2015 staan in Tzummarum 762 woningen inclusief de verspreide huizen rondom Tzummarum. In 2014 waren dit er iets meer (778). Tzummarum heeft in vergelijking met de gemeente Franekeradeel met 70,3% een hoog percentage koopwoningen. Ongeveer één op de vijf woningen in Tzummarum is een sociale huurwoning. Het percentage huurwoningen in de particuliere huursector ligt op 10,6%. De gemiddelde WOZ waarde van de huizen in Tzummarum is flink gedaald. De gemiddelde woningwaarde (WOZ) in Tzummarum lag in 2009 nog op €160.000. In 2015 is de gemiddelde woningwaarde € 129.000.

2.3 ARBEIDSPARTICIPATIE

Het gemiddelde inkomen per inwoner ligt in Tzummarum in 2015 met afgerond €19.000 bruto per jaar lager dan het gemiddeld inkomen in de gemeente Franekeradeel. Er is echter wel een stijging ten opzichte van 2014, waarin het gemiddelde inkomen €18.500 was. Van alle huishoudens in Tzummarum waren er in 2015 zo'n 36 (6%) met een inkomen onder de armoedegrens.

Hoofdstuk 3: Accommodaties

Er is in dit onderzoek bij vijf panden een bouwkundige check gedaan. De vastgoedspecialist is buitenom en binnen in de betreffende panden geweest om een indruk te krijgen van de bouwkundige staat van deze accommodaties.

Onder het kopje 'Functioneel' worden per pand de functies en (on)mogelijkheden beschreven. Ook is naar de financiële situatie per pand gekeken op basis van de ingevulde vragenlijsten. Dit valt beknopt te lezen (in verband met discretie omtrent dit onderdeel) onder het kopje 'Financieel'.

3.1 YEB HETTINGA SKOALLE



Bouwkundige staat

Korte omschrijving object: Voormalig schoolgebouw, gemetselde gevels (steens metselwerk), vloeren van hout, zadeldak bedekt met keramische pannen. Oorspronkelijk gebouwd 1902, in 1996/1997 begonnen met de restauratie en verbouw tot zijn huidige vorm.

- Algemeen bouwkundige staat: goed.
- Bijzonderheden: n.v.t.
- Rekening houden met: naast normaal onderhoud, ketel binnenkort vervangen.
- Overig: n.v.t.

Functioneel

Deze accommodatie ligt niet in Tzummarum, maar in Firdgum. Het pand beschikt niet over een grote zaal en heeft geen uitgebreide horecavergunning. Dit pand wordt verder niet meegenomen in dit onderzoek als mogelijk uitgangspunt voor een centrale ontmoetingsplek.

3.2 DE KLANG



Bouwkundige staat

Korte omschrijving object: Voormalig gereformeerde kerk omgebouwd tot oefenruimte voor 'De Bazuin'.

- Algemeen bouwkundige staat: redelijk/goed
- Bijzonderheden: verwarming d.m.v. gaskachels, enkel glas met voorzetramen.
- Rekening houden met: asbest dakbedekking
- Overig: lekkage (geweest) ter plaatse van kozijn in de oostgevel, isolatie voldoet niet aan de huidige eisen.

Functioneel

Dit pand is specifiek geschikt gemaakt voor de muziekvereniging 'De Bazuin'. Dit is een vereniging die op hoog niveau speelt. Er zijn fysieke maatregelen getroffen in De Klang om de kwaliteit van het geluid zo optimaal mogelijk te laten zijn. Dit betekent dat de vereniging niet op een andere locatie in Tzummarum kan repeteren, zonder dat er significant op de kwaliteit van de akoestiek wordt ingeleverd. Het pand beschikt verder alleen over een kleine, gedateerde keuken. Het heeft geen extra (vergader)ruimten en geen bar. De bezettingsgraad is laag.

Financieel

Het pand is in bezit van de muziekvereniging 'De Bazuin'. Er rust geen hypotheek op dit pand. De jaarlijkse kosten zijn te dekken uit de jaarlijkse inkomsten,

3.3 DE SPORTKANTINE



Bouwkundige staat

Korte omschrijving object: Kantine, kleedboxen en overige ruimten t.b.v. sportvelden (voetbal en tennisvereniging). Gemetselde gevels (spouwmuur), plat dak met brede trespakranden.

- Algemeen bouwkundige staat: goed
- Bijzonderheden: zonnepanelen geplaatst in 2016/2017
- Rekening houden met: geen bijzonderheden
- Overig: n.v.t.

Functioneel

Dit pand wordt gebruikt door de voetbalvereniging, de tennisvereniging en de kaatsvereniging. Gezamenlijk hebben deze verenigingen de stichting Beheer Sportaccommodatie Tzummarum opgericht die eigenaar van de accommodaties is. De bezetting is hoog, er is geen ruimte voor andere activiteiten/verenigingen. Het pand beschikt niet over een grote zaal.

Financieel

Het pand is in bezit van stichting Beheer Sportaccommodatie Tzummarum. Er rust geen hypotheek op het pand. De jaarlijkse kosten zijn te dekken uit de jaarlijkse inkomsten.

3.4 SPORTHAL DE HARNEHAL



Bouwkundige staat

Korte omschrijving object: Sporthal met kantine/keuken, kleedruimtes met douches. De dakbedekking is vervangen in 2007, waarbij isolatie is aangebracht. De gevels zijn in 2007 na-geïsoleerd. De hal heeft energiezuinige armaturen (2007).

- Algemeen bouwkundige staat: redelijk/goed. De afgelopen jaren zijn veel zaken aangepakt.
- Bijzonderheden: zonnepanelen aangebracht 2011
- Rekening houden met: de toiletten op de begane grond zijn zeer gedateerd en de kleedruimtes beneden zijn aan vervanging toe. De kantine en overige ruimtes hebben een 'jaren '70 uitstraling'. De kelder onder de sporthal ligt hol. Hier blijft water in staan wat er structureel wordt uitgepompt. Eén van de twee ketels werkt nog maar voor 50%. Ventilatiesysteem werkt niet naar behoren.
- Overig: toestellen in de sporthal vergen jaarlijks onderhoud. Er zit asbest in het ketelhuis (golfplaat opstorting en pakkingen links onder). De boiler is oud (jaar niet bekend). (voor technische informatie over de Harnehal, zie bijlage DBF)

Functioneel

Dit pand wordt gebruikt door diverse sportverenigingen op reguliere basis. Verder wordt de sporthal gebruikt op incidentele basis. De kantine wordt vooral gebruikt voor/tijdens/na de sport, beschikt over een professionele keuken en heeft een horecaverunning. De hal heeft een lage bezettingsgraad. De bezettingsgraad ligt momenteel rond de 20% (voor de bezettingsgraad van de Harnehal, zie bijlage DBF). De gemeente Harlingen hanteert een norm van 50% voor de bezettingsgraad van hun sporthal.

Financieel

Het pand is momenteel in eigendom van Wonen Noordwest Friesland. De woonstichting wil het pand verkopen maar heeft nog geen vraagprijs geformuleerd. Het pand is wel recentelijk getaxeerd op de beleggingswaarde à € 150.000. Een beleggingswaarde is; *'de waarde van een object voor een eigenaar of een toekomstige eigenaar voor individuele belegging of operationele doeleinden'*.

3.5 CAFÉ HET WAPEN VAN BARRADEEL



Bouwkundige staat

Korte omschrijving: Horecapand met bedrijfswoning. In 2015-2016 is het gehele pand intern gemoderniseerd (o.a. nieuw installatiewerk, horeca keuken, vloer- en wandafwerking, verlichting, meubilair, etc.) Begane grond: 115 m² grand café en 67 m² pub-ruimte. Verdieping: ± 150 m² grote zaal.

- Algemene bouwkundige staat: interieur: goed/uitstekend. Extérieur: redelijk
- Bijzonderheden: nieuwe horeca keuken aangebracht 2015-2016
- Rekening houden met: grotendeels nog enkele beglazing
- Overig: geen bijzonderheden

Functioneel

Het café is gesloten en staat te koop. Het beschikt over een caféruimte, een professionele keuken, een grote zaal en nog een paar kleinere ruimtes. De grote zaal bevindt zich op de eerste verdieping en is daardoor slechter toegankelijk voor mindervaliden. Ook is deze zaal niet geschikt voor indoor-sporten zoals kaatsen en voetbal.

Financieel

Het café staat te koop voor € 250.000. Er is op dit moment geen sprake van een exploitatie omdat het café gesloten is.

3.6 KANSEN EN BEDREIGINGEN, SWOT-ANALYSES

Per pand is een SWOT-analyse gemaakt. Dit is een hulpmiddel om de sterktes, zwaktes, kansen en bedreigingen in kaart te brengen (voor de gedetailleerde SWOT-analyses zie bijlage DBF). Op basis van deze analyses zijn de mogelijkheden van de panden in een vergelijkingstabel samengevat (zie tabel 1).

Op basis van deze analyse zijn De Klang en de sportkantine minder geschikt als uitgangspunt voor een centrale ontmoetingsplek. De sportkantine heeft geen grote zaal voor algemene bijeenkomsten en De Klang is specifiek ingericht voor de ambities van de muziekvereniging. Daarnaast beschikken beide accommodaties niet over een professionele keuken en zijn de panden niet direct beschikbaar voor het dorp ter overname.

Tabel 1: vergelijkingstabel functionaliteiten

	Harnehal	Wapen	Klang	Sportkantine
Grote zaal	++	++	++	-
Binnensport accommodatie	++	-	-	-
Professionele keuken	++	++	-	+
Huidige bezetting	--	--	-	++
Horeca vergunning	++	++	-	++
Vergaderruimtes	+	++	+	+
Toegankelijk mindervaliden	++	-	++	++
Toeristisch aantrekkelijk	+	++	+	-
Samenwerking recreatiepark*	++	+	-	-
Multifunctioneel inzetbaar	++	+	-	+
Bouwkundige conditie	+	+	+/-	+
Voldoet aan moderne eisen	-	++	-	+
Duurzaam	++	+	-	++
Aanschaf**	+	-	++	++
Hoogte jaaromzet***	-	--	++	+
Poule vrijwilligers	-	-	+	++

Opmerkingen bij de tabel:

* Het recreatiepark De Friese Wadden ligt dichtbij de genoemde accommodaties. Het park beschikt over zo'n 100 huizen, chalets en mobilhomes. Aan de ingang van het park ligt een receptie, snackbar en speeltuin met een klein zwembad. De coöperatie De Friese Wadden heeft aangegeven belang te hebben bij een multifunctionele ruimte voor recreatieve doeleinden. Tevens is er behoefte aan sanitaire voorzieningen bij het zwembad en winkel voor de eerste levensbehoeften. De huidige panden die bij de ingang van het recreatiepark staan, (snackbar, wasserette, receptie) zijn verouderd.

** Met aanschaf wordt bedoeld: De financiële investering die gedaan moet worden om het pand beschikbaar te stellen voor een centrale ontmoetingsplek. De Klang en de Sportkantine zijn in bezit van organisaties zonder commerciële doeleinden. Deze panden zijn vrij van hypotheek. Of deze organisaties hun panden zouden willen overdragen aan een nieuw op te richten stichting tot algemeen belang van Tzummarum en Firdgum is in dit onderzoek niet verder besproken.

*** De hoogte van de jaaromzet wordt hier bedoeld in relatie tot de verwachte jaarlijkse kosten van de accommodatie.

3.7 CONCLUSIE ACCOMMODATIES

Voor een centrale multifunctionele ontmoetingsplek is het gunstig dat de accommodatie beschikt over een grote zaal. Ook een professionele keuken/ bar en een horecaverunning zijn belangrijke argumenten bij het maken van de keuze voor een geschikte ontmoetingsplek in voor het dorp.

Verder speelt de mate van multifunctionaliteit een rol. Uiteraard is een financiële afweging van essentieel belang in dit proces. In het volgende hoofdstuk wordt nader ingegaan op dit financiële deel. Op basis van bovenstaande uitkomsten wordt gekozen voor 2 scenario's om financieel verder uit te werken als mogelijkheid voor een centrale ontmoetingsplek voor Tzummarum en Firdgum:

- 1) De Harnehal
- 2) Café Het Wapen van Barradeel

Het is ook mogelijk dat het dorp geen van beide panden aankoopt, maar het aan de markt overlaat. Het dorp heeft dan geen zeggenschap over het toekomstig gebruik van de betreffende panden. Dit scenario wordt om deze reden niet verder uitgewerkt in dit rapport.

Hoofdstuk 4: Scenario's

4.1 – SCENARIO 1: DE HARNEHAL

Het dorp maakt gebruik van de Harnehal als basis van een centrale ontmoetingsplek. De Harnehal is momenteel nog in bezit van de Woningstichting Wonen Noordwest Friesland. De woonstichting heeft aangegeven dat zij de sporthal niet meer in bezit wil hebben. Nu ook het beheerders-contract is afgelopen met de laatste exploitant, is het moment aangebroken om te gaan verkopen.

Als Tzummarum/Firdgum de Harnehal wil gebruiken als ontmoetingsplek voor het dorp zijn er twee mogelijke varianten:

1. Het dorp koopt de Harnehal
2. Het dorp huurt de Harnehal

Eerst wordt hier ingegaan op de variant waar het dorp de Harnehal koopt. Wonen NWF heeft nog niet alle gevraagde cijfers beschikbaar gesteld en sommige gegevens moeten nog worden vastgesteld. Dit betekent dat in dit scenario wordt gerekend met kengetallen. De volgende berekeningen zijn gebaseerd op voortzetting van huidige activiteiten. Er worden dus geen grote verbouwkosten meegenomen die in beeld komen bij een andere functie (bijvoorbeeld een winkel). Er kunnen geen rechten ontleend worden aan de berekeningen.

4.1.1 INVESTERINGSBEREKENING AANKOOP HARNEHAL

De bedragen die gebruikt worden zijn dus indicatief. Deze berekening geeft een eerste richtlijn, zodat kan worden bekeken of dit scenario überhaupt haalbaar kan zijn. En hoe dit scenario zich verhoudt ten opzichte van het tweede scenario: De aankoop van het café als centrale ontmoetingsplek voor het dorp.

In deze berekening wordt uitgegaan van een vraagprijs van € 150.000 en een extra investering van €100.000 ten behoeve van het moderniseren van de kantine en de sanitaire voorzieningen. Er wordt een aantal subsidiemogelijkheden in de berekening opgenomen op basis van staand beleid van gemeente, provincie en Wonen NWF (zie bijlage DBF). Het overgebleven bedrag wordt gedekt door een deel eigen middelen en een annuïtaire hypotheek met een lengte van 30 jaar.

Tabel 2: Investeringsberekening Harnehal

aankoopwaarde pand	€ 150.000,00			
verbouwkosten	€ 100.000,00			
totaal	€ 250.000,00			
dekking				
lening		€ 75.000,00	50%	aankoop pand
10% subsidie wnwf		€ 25.000,00	10%	
subsidie gemeente		€ 50.000,00		
subsidie provincie		€ 50.000,00		
totaal		€ 200.000,00		
eigen middelen		€ 50.000,00		
hypothecaire lening	€ 75.000,00			
30 jaar - annuitair				
4%				
jaarlijkse kosten	€ 4.337,26			

4.1.2 EXPLOITATIEBEREKENING AANKOOP HARNEHAL

Zoals eerder aangegeven wordt deze exploitatieberekening voornamelijk berekend met kengetallen. Deze kengetallen worden specifiek voor sporthallen gebruikt (zie tabel 3).

Tabel 3: Overzicht gebruikte kengetallen en stelposten

kengetallen en stelposten*		
groot onderhoud	€ 13,00	m2
klein onderhoud	€ 10,00	m2
administratie/verzekering/belasting	€ 10.000,00	
overige kosten	€ 5.000,00	
energielasten	€ 14,00	uur gebruik
huidig gebruik ongeveer	825	uur

*Bronnen kengetal grootonderhoud/m2, energielasten:

http://www.bouwstenen.nl/files/wijkplaats/_115_DEFrapport__Zo_rekenen_we_aan_maatschappelijk_vastgoed_A5_0.pdf p. 18/19

<https://haarlemmermeergemeente.nl/file/1338/download> p. 26

http://www.bouwstenenvoorsociaal.nl/files/wijkplaats/Scriptie_NicoleHuisman_KostenOpbrengstenBeheerExploitatieMFA.pdf p.40

Tabel 4: Exploitatieberekening aankoop Harnehal

Harnehal					
kosten		inkomsten			
financieringskosten	€ 4.337,26	zaalhuur	€ 30.000,00		
groot onderhoudskosten	€ 24.638,06	kantine	€ 63.000,00		
klein onderhoudskosten	€ 18.952,36	drank		€ 44.100,00	
adminstratie/verzekering/belasting	€ 10.000,00	eten		€ 18.900,00	
overige kosten	€ 5.000,00				
energielasten	€ 11.550,00				
inkoopkosten	€ 18.900,00				
totaal	€ 93.377,68	totaal	€ 93.000,00		
resultaat	-€ 377,68				

Er moet dus een minimale jaarlijkse omzet behaald worden van ongeveer € 95.000. De inkoopkosten zijn gebaseerd op 30% van de verkoopwaarde. De omzet is gebaseerd op de resultaten van de laatste jaren van de vorige exploitant. Hieruit volgt een negatief resultaat. Er zal dus meer omzet behaald moeten worden of de kosten moeten worden gedrukt. Dit zou kunnen op de volgende manieren;

- De posten klein- en groot onderhoud kunnen door zelfwerkzaamheid naar beneden worden bijgesteld.
- Ook de energielasten kunnen verder dalen door te investeren in extra zonnepanelen.
- Aan de inkomstenkant zit vooral ruimte in de inkomsten uit de kantine. Verreweg de meeste inkomsten worden gegenereerd uit verkoop van alcoholische dranken. Als de kaart wordt uitgebreid met (simpele) gerechten valt er nog veel winst te halen.
- Nieuwe diensten/ producten aanbieden.

De verhouding inkoopkosten/verkoopwaarde is in deze berekening gesteld op 30%. Dit is een commerciële verhouding. Wil je de prijs van eten en drinken lager houden, dan zal dit drukken op de financiële haalbaarheid.

Het verder teruglopen van zaalhuur inkomsten kan een bedreiging zijn. Sommige verenigingen dreigen op korte termijn opgeheven te worden. Daarnaast wordt in Sexbierum een nieuwe sporthal gerealiseerd. Verenigingen uit Sexbierum die nu gebruik maken van de Harnehal, zullen waarschijnlijk straks vertrekken naar de nieuwe hal.

Uitbreiding van diensten en functies lijkt een goede kans. Samenwerking zoeken met het recreatiepark De Friese Wadden creëert goede mogelijkheden om de omzet te verhogen. De recreanten zijn vooral aanwezig tijdens de zomermaanden. Dit is precies de periode dat de hal niet wordt gebruikt door de verenigingen. Ook zouden de recreanten belang hebben bij eet- en drinkgelegenheden, eventueel aangevuld met een kleine winkel.

Verdere integratie van het park met de Harnehal zou kunnen door de receptie te vestigen in de kantine van de hal.

4.1.3 HUUR HARNEHAL

Een andere (tijdelijke) optie voor het dorp is om een huurovereenkomst af te sluiten met Wonen Noordwest Friesland of een andere toekomstige eigenaar. Op basis van eerder gebruikte cijfers zou de exploitatieberekening er dan als volgt uitzien:

Tabel 5: Exploitatieberekening huur Harnehal

Huur Harnehal					
kosten		inkomsten			
Harnehal huur	€ 34.638,06	zaalhuur	€ 30.000,00		
klein onderhoudskosten	€ 18.952,36	kantine	€ 63.000,00		
overige kosten	€ 5.000,00	drank		€ 44.100,00	
energielasten	€ 11.550,00	eten		€ 18.900,00	
inkoopkosten	€ 18.900,00				
totaal	€ 89.040,42	totaal	€ 93.000,00		
resultaat	€ 3.959,58				

Dit geeft de volgende consequenties:

- De financieringskosten komen te vervallen (ervan uitgaande dat Wonen NWF er geen hypotheek op heeft rusten).
- Het investeringsrisico ligt niet bij het dorp.
- De mogelijkheden om door middel van zelfwerkzaamheid de kosten te verlagen zijn minder groot (vervallen van verantwoordelijkheid groot onderhoud)
- Beslissingen over ander gebruik of functies van het pand dat leidt tot bouwkundige aanpassingen, moeten geaccordeerd worden door eigenaar.
- Leidt tot positief resultaat op basis van bovenstaande cijfers.

4.2 – SCENARIO 2: HET WAPEN VAN BARRADEEL

In dit scenario koopt het dorp het café. Dit zou een herhaling van stappen zijn, aangezien het café al eerder in handen was van de vereniging tot Nut en Genoegen. Dit neemt niet weg dat het café als uitgangspunt voor een centrale ontmoetingsplek de moeite waard is om als scenario uit te werken.

Ook voor dit scenario wordt gebruik gemaakt van kengetallen omdat er geen exploitatiegegevens beschikbaar zijn nu het café gesloten is.

4.1.1 INVESTERINGSBEREKENING AANKOOP CAFÉ WAPEN VAN BARRADEEL

Voor deze berekening wordt uitgegaan van de actuele vraagprijs van het café à € 250.000. Er wordt € 50.000 extra geïnvesteerd ten behoeve het geschikt maken voor de functie centrale ontmoetingsplek.

Er wordt een aantal subsidiemogelijkheden in de berekening opgenomen op basis van beleid van gemeente, provincie en Wonen NWF (zie bijlage Partoer). Het overgebleven bedrag wordt gedekt door een deel eigen middelen en een annuïtaire hypotheek met een lengte van 30 jaar.

Tabel 6: Investeringsberekening Café het Wapen van Barradeel

investeringsberekening				
aankoopwaarde pand	€ 250.000,00			
verbouwkosten	€ 50.000,00			
totaal	€ 300.000,00			
dekking				
lening		€ 125.000,00	50%	aankoop pand
10% subsidie wnwf		€ 30.000,00	10%	
subsidie gemeente		€ 50.000,00		
subsidie provincie		€ 50.000,00		
totaal		€ 255.000,00		
eigen middelen		€ 45.000,00		
hypothecaire lening	€ 125.000,00			
30 jaar - annuitair				
4%				
jaarlijkse kosten	€ 7.228,76			

4.2.2 EXPLOITATIEBEREKENING AANKOOP CAFÉ WAPEN VAN BARRADEEL

Voor de exploitatieberekening voor het café zijn de dezelfde kengetallen (zie tabel 3) gebruikt, maar voor groot onderhoud is €12 euro per m² gekozen omdat onderhoud van het café lager zal liggen dan voor de sporthal. Voor het gemiddeld energieverbruik van het restaurant is 120 kWh per 20 m³ gebruikt (onderzoek van SenterNovem uit 2007: <https://www.energievergelijken.nl/nl/zakelijk/energieverbruik-restaurant>). Uitgaande van een vloeroppervlak van 500m² (binnenmaten, exclusief appartement) levert dat aan energielasten een kostenpost van ca. € 15.000 per jaar op.

Tabel 7: Exploitatieberekening aankoop Café

Het wapen van Barradeel		
kosten		omzet
financieringskosten	€ 7.228,76	
groot onderhoudskosten	€ 7.200,00	€ 80.000,00
klein onderhoudskosten	€ 6.000,00	
energielasten	€ 15.000,00	
administratie/verzekering/belasting	€ 10.000,00	
overige kosten	€ 5.000,00	
inkoopkosten	€ 24.000,00	
totaal	€ 74.428,76	€ 80.000,00

De minimale omzet van het café moet rond de € 75.000 liggen. Ook hier is het mogelijk om de kosten door zelfwerkzaamheden te verlagen. De omzet is nu gebaseerd op de minimale omzet om quitte te kunnen draaien, uitgaande van inkoopkosten van 30% van de verkoopwaarde.

Ook in dit scenario kunnen de kosten worden gedrukt door zelf werkzaamheden te verrichten op het vlak van onderhoud (groot en klein). Het café heeft een goede uitstraling om ook bezoekers en mensen buiten het dorp te bedienen. Voor het recreatiepark zal deze voorziening een toegevoegde waarde hebben, net als de Harnehal.

Het café heeft meer dan de Harnehal een toeristische uitstraling. Dat kan ten goede komen van de omzet, maar dat vraagt ook om een meer commercieel beheer. Het café heeft in tegenstelling tot de Harnehal geen vaste inkomstenbron zoals zaalhuur op reguliere basis.

4.3 VERGELIJKING PANDEN

In voorgaande paragrafen zijn functies, potenties en bedreigingen, de bouwkundige staat van de accommodaties en de financiële haalbaarheid aan de orde gekomen. In dit hoofdstuk leggen we de scenario's naast elkaar op deze punten om tot een advies te komen.

Multifunctionaliteit

De Harnehal heeft als groot voordeel dat de binnensport behouden kan blijven voor het dorp en de scholen. De sporthal is ook in te zetten als grote zaal en slechtweer-accommodatie. De hal sluit direct aan op het recreatiepark en maakt een samenwerking goed mogelijk. Het café heeft echter meer uitstraling en kan meer mensen van buiten het dorp aantrekken.

Bouwkundige staat

Beide panden zijn bouwkundig in goede, maar verouderde staat. Het café is binnen mooi opgeknapt en klaar voor gebruik, de kantine van de sporthal verdient modernisering en de sanitaire voorzieningen moeten vernieuwd worden. De sporthal heeft een hele grote omvang en moet ook voldoen aan strenge eisen zoals de sportinstallaties die door de scholen worden gebruikt.

De Harnehal heeft al een duurzaamheidsslag gemaakt. De muren en dak zijn geïsoleerd en het dak is bedekt met zonnepanelen. Ook de ramen zijn vervangen. Het exterieur van het café behoeft onderhoud. Er zijn nog geen isolerende maatregelen genomen.

Kansen

Beide locaties kunnen aansluiting zoeken bij het recreatiepark, al is de ligging van de Harnehal iets gunstiger. Beide locaties zijn voorzien van een professionele keuken en een horecaverunning. De sporthal kan meer diensten aanbieden voor het dorp. Het café heeft meer potentie op het toeristische vlak.

Kijkend naar de primaire doelstelling van dit onderzoek om te onderzoeken of er een centrale ontmoetingsplek mogelijk is en of hier draagvlak voor is, kun je concluderen dat meerdere functies voor de inwoners (Harnehal) te prefereren is boven een toeristische trekpleister (café).

Beheer (door vrijwilligers)

Uitgaande van een centrale ontmoetingsplek die beheerd wordt door vrijwilligers, lijkt de Harnehal operationeel beter beheersbaar. Openingstijden kunnen afgestemd worden op de behoefte uit het dorp en op geplande activiteiten.

Wil men gebruikmaken van de meerwaarde van het café (toeristische trekpleister) dan moet het café professioneel worden uitgebaat. Ook zullen de openingstijden dan ruimer moeten zijn. Dit vraagt om vakmanschap en veel inzet van vakkundige vrijwilligers.

Voor onderhoudswerkzaamheden is de Harnehal een grotere uitdaging. De hal heeft een enorm oppervlak en vergt veel onderhoud. Ook hiervoor zijn veel vrijwilligers nodig om de kosten enigszins te kunnen dempen. De Harnehal leent zich beter voor beheer van een centrale ontmoetingsplek met vrijwilligers dan het café, deels omdat werkzaamheden en onderhoud meer op incidentele basis plaatsvinden.

Financieel

We maken hier onderscheid tussen de eenmalige investering en de jaarlijkse exploitatie. Uit tabel 8 blijkt dat de Harnehal vraagt om een lagere investering uit het dorp dan het café. Hiermee loopt het dorp ook minder financieel risico.

Tabel 8: Eenmalige investering

	De Harnehal	Café 't Wapen van Barradeel'
Hypothecaire lening	€ 75.000	€ 125.000
Eigen middelen	€ 50.000	€ 45.000
Totale investering uit het dorp	€ 125.000	€ 170.000

De grootste kostenpost voor jaarlijkse exploitatie is het onderhoud. De kosten zijn gebaseerd op het aantal m² oppervlak van de betreffende accommodatie. Door veel inzet van vrijwilligers kunnen deze kosten veel lager uitvallen. De energielasten van de Harnehal zijn nu berekend op basis van het aantal uren gebruik van de sporthal in 2016. Door het gebruik van de hal te intensiveren, zullen deze lasten dus ook stijgen. In tabel 9 wordt de jaarlijkse exploitatie van beiden panden met elkaar vergeleken.

Tabel 9: Jaarlijkse exploitatie

	Harnehal <u>koop</u>	Harnehal <u>huur</u>	Café <u>koop</u>
Huur		€ 34.638,06	
financieringskosten	€ 4337,26		€ 7228,76
Groot onderhoudskosten	€ 24.638,06		€ 7.200
Klein onderhoudskosten	€ 18.952,36	€ 18.952,36	€ 6.000
Administratie/verzekering/belasting	€ 10.000		€ 10.000
Overige kosten	€ 5.000	€ 5.000	€ 5.000
Energielasten	€ 11.550	€ 11.550	€ 15.000
Inkoopkosten	€ 18.900	€ 18.900	€ 24.000
Totaal	€ 93.377,68	€ 89.040,42	€ 74.428,76

De inkoopkosten van het café zijn hoger, omdat er voor het café geen structurele zaalhuur inkomsten zijn berekend. De omzet komt volledig uit de horeca. Uiteraard kan in werkelijkheid ook de zaal verhuurd worden op structurele basis, alleen zal dit veel minder zijn dan de zaal inkomsten uit de Harnehal. Het in standhouden van de Harnehal vergt dus een hogere jaarlijks omzet dan het café. Daar staat tegenover dat er meer gerekend kan worden op een structurele inkomstenpost; de zaalhuur. In tabel 10 wordt de vergelijking van de twee panden samengevat.

Tabel 10: Vergelijking van de twee scenario's

	Harnehal	Wapen van Barradeel
multifunctioneel		
bouwkundig		
Financieel		
kansen		
beheer		

Conclusie: De Harnehal is meer geschikt als centrale ontmoetingsplek voor Tzummarum en Firdgum dan het café, als dit wordt beheerd door vrijwilligers.

Hoofdstuk 5: Enquête

5.1 OPZET ONDERZOEK

Voor het onderzoek naar toekomstbestendige dorpsvoorzieningen is er gekozen om gebruik te maken van een enquête onder dorpsbewoners om draagvlak voor een centrale ontmoetingsplek in Tzummarum te toetsen. Het is belangrijk om te weten welke behoeften er bij de bewoners zijn om te bepalen welke scenario's realistisch en toekomstbestendig zijn. Daarnaast is het van belang om te weten wat de inwoners mogelijk zelf willen bijdragen en welke kansen en mogelijkheden er worden gezien.

De enquête is opgesteld door onderzoekers van Partoer en de RUG waarbij is gelet op de onderzoeksresultaten die zijn voortgekomen uit de eerste onderzoeksfase. De vragen zijn besproken met de projectgroep en opdrachtgevers en moet een goed beeld geven van wat de dorpsbewoners belangrijk vinden in het dorp en welke voorkeur men heeft als het gaat om accommodaties en ontmoetingsplekken.

De enquête was zowel digitaal als op papier in te vullen, waarbij ook ondersteuning mogelijk was vanuit vrijwilligers in de projectgroep. Er is geprobeerd om bewoners zoveel mogelijk persoonlijk uit te nodigen door de uitnodigingsbrief door 'wijk- en straatambassadeurs' te laten bezorgen. De dorpsbewoners hadden ongeveer twee weken de tijd om de vragenlijst in te vullen. Tijdens deze twee weken hebben de projectgroep en vrijwilligers uit het dorp veel gedaan om zoveel mogelijk dorpsbewoners te laten participeren. De resultaten van de enquête zijn anoniem verwerkt in deze rapportage.

5.1.1 REPRESENTATIVITEIT

De onderzoekspopulatie bestond uit 1200 inwoners. Dit zijn de inwoners van 10 jaar en ouder. Er hebben in totaal 604 respondenten meegedaan aan de enquête. Dit betekent dat er een responspercentage van iets meer dan 50% is behaald. Dit is een uitstekend resultaat. Van de respondenten wonen er 581 in Tzummarum en 23 in Firdgum. Voor de representativiteit vergelijken we het totale aantal respondenten met de situatie in Tzummarum. In tabel 11 staat steeds het percentage respondenten weergegeven t.o.v. de werkelijke situatie in Tzummarum om te zien of de verschillende leeftijdsgroepen ook representatief te noemen zijn. Te zien is dat de verdeling in leeftijdsgroepen onder de respondenten representatief te noemen is voor de feitelijke situatie in Tzummarum. Dit geldt ook voor de verhouding mannen en vrouwen.

Waar in dit onderzoek wel rekening mee moet worden gehouden is dat in de enquête 63% aangeeft zich verbonden tot zeer verbonden te voelen met het dorp. Slechts 14 procent geeft aan zich niet verbonden te voelen met de eigen woonplaats. Het is waarschijnlijk dat de 50% van het dorp dat de enquête *niet* heeft ingevuld minder binding heeft met het dorp en minder op het dorp gericht is. Dit is goed om in het achterhoofd te houden bij het analyseren en interpreteren van de uitkomsten.

Tabel 11: Representativiteit van de enquête

	% respondenten in enquête	% Tzummarum volgens CBS/ FSP*
man	50 %	52 %
vrouw	50 %	48 %
10-25 jaar	17,2%	18,8 %
25-45 jaar	26,8 %	27,1 %
45-65 jaar	34,8 %	32,5 %
65-75 jaar	14,1 %	13,3 %
75+	7 %	8,8 %

* bron: CBS (2016) geraadpleegd via; databank Fries Sociaal Planbureau,

5.2 UITKOMSTEN ENQUÊTE

De uitkomsten van de enquête worden per thema beschreven. Allereerst wordt ingegaan op een aantal algemene vragen die een beeld geven van de identiteit die de respondenten toekennen aan het eigen dorp. Vervolgens wordt ingegaan op de ontwikkelingen die spelen in het dorp en de tevredenheid

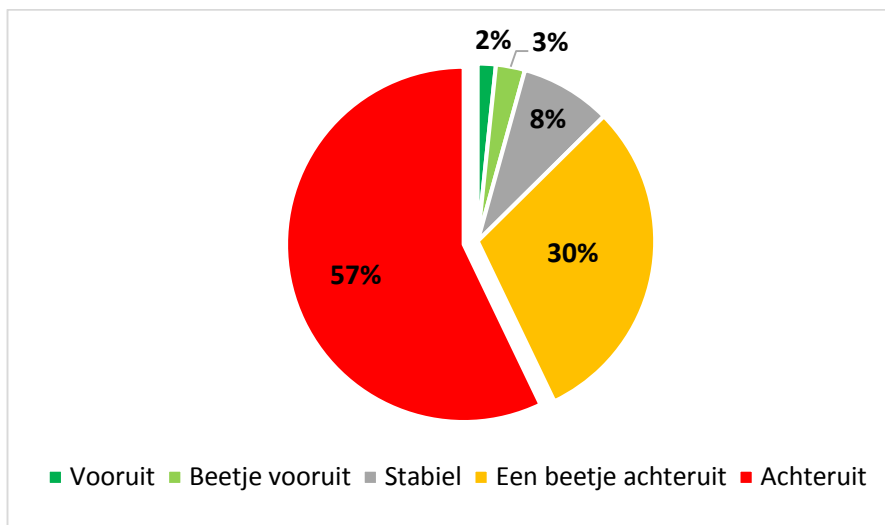
5.2.1 IDENTITEIT TZUMMARUM

Om een beeld te vormen van hoe de inwoners uit Tzummarum en Firdgum denken over het dorp zijn er een paar algemene vragen gesteld. Uit de antwoorden op de vraag of men in maximaal 50 woorden Tzummarum wilde omschrijven, blijkt dat naast voorzieningen ook de omgeving van het dorp een belangrijke rol speelt in de identiteit van de dorpen. Het meest genoemd in de omschrijving van bewoners is dat Tzummarum een rustig dorp is. Zelfs 61% van de antwoorden bevat de term rustig. Dit is ook goed terug te zien in de 'Word Cloud' (afbeelding 1). Indien de omgeving wordt beschreven wordt de Waddenzee vaak genoemd (72x), maar ook agrarisch, platteland, natuur/groen/landelijk, etc. De gunstige ligging van Tzummarum ten opzichte van Franeker, Harlingen, Leeuwarden en de Randstad wordt ook vaak genoemd in de omschrijving van het dorp. Veel bewoners zijn positief (134 keer mooi, 87 keer leuk en gezellig wordt 80 keer genoemd), maar er zijn ook respondenten die Tzummarum omschrijven als 'saai' (66 keer) of zelfs doods/leeg (26 keer).

Het woord 'voorzieningen' wordt ook opvallend vaak genoemd in de omschrijving van het dorp, namelijk in 18% van de antwoorden. Sommige bewoners zijn tevreden over het aantal activiteiten en voorzieningen en andere juist niet. Zo wordt er 58 keer genoemd dat voorzieningen verdwijnen en 70 keer is genoemd dat het jammer is dat er weinig winkels zijn. Er is zelf 24 keer genoemd dat het jammer is dat de supermarkt is verdwenen. Ook de sporthal wordt 18 keer op deze manier genoemd.

Het lijkt erop dat voorzieningen een belangrijke rol spelen in de identiteit van Tzummarum, hoewel de (gunstige) ligging en (landelijke) omgeving ook een zeer grote rol speelt. Bij de resultaten uit de focusgroepen wordt hier dieper op ingegaan.

Figuur 1: Ontwikkelingen leefbaarheid



In de toelichting wordt vooral de sluiting van een aantal voorzieningen genoemd. Winkels en de supermarkt worden verreweg het vaakst genoemd, maar ook het café, de sporthal en het zwembad. Ook worden er positieve ontwikkelingen genoemd, zoals de herinrichting van de dorpskern, samenvoegen van de scholen, heropening van Nij Bethanië, de wegen en fietspaden die zijn aangelegd en een enkele keer wordt opgemerkt dat de religieuze tweedeling die van oudsher in het dorp bestaat minder wordt.

Slechts een kwart van de respondenten is voor werk op Tzummarum gericht. Wel geeft zes op de tien respondenten aan op Tzummarum te zijn gericht voor sociale contacten (60%) en vier op de tien voor sport (20% een beetje). Ook is 40% gericht op Tzummarum voor het verenigingsleven. Jongeren (10-15 jaar) zijn veel meer op Tzummarum gericht voor sport dan ouderen. En ook wat betreft de sociale contacten zijn veel meer jongeren gericht op Tzummarum. Bewoners die meer dan 20 jaar in Tzummarum wonen zijn ook veel meer op het dorp gericht voor sociale contacten dan bewoners die er later zijn komen wonen. Senioren (75-plussers) zijn veel meer gericht op het verenigingsleven in Tzummarum (62%) dan andere leeftijdsgroepen.

5.2.3 TEVREDENHEID DORP

De bewoners zijn ook gevraagd naar de tevredenheid over het huidige aanbod van voorzieningen in Tzummarum en Firdgum, de tevredenheid met ontmoetingsplekken in het dorp en de algemene leefbaarheid. Op de tevredenheid met het totale aanbod van voorzieningen en de aanwezigheid van ontmoetingsplekken is twee keer een onvoldoende gescoord. Het gemiddelde cijfer dat de bewoners aan het voorzieningenaanbod hebben gegeven is een 4,9. Slechts vier op de zes heeft een voldoende gegeven (6 of hoger). Respondenten die al langer dan 20 jaar in Tzummarum wonen geven vaker een voldoende aan het totale aanbod van voorzieningen dan de respondenten die er korter wonen. De aanwezigheid van ontmoetingsplekken in de dorpen scoort gemiddeld een 4,7. Slechts 38% scoort de aanwezigheid van ontmoetingsplekken een voldoende. De algemene leefbaarheid wordt door 65% als voldoende beschouwd, maar het gemiddelde cijfer komt op slechts een 5,8. De tevredenheid met de leefbaarheid heeft duidelijk met meer factoren te maken dan alleen de aanwezigheid van voorzieningen en ontmoetingsplekken. Toch blijkt uit de toelichting die respondenten konden geven dat men ontevreden is over (de verdwijning van) voorzieningen. Er wordt met regelmaat aangegeven dat er een centrale ontmoetingsplek mist en een plek voor de jongeren in het dorp. Het gemis aan activiteiten en een plek voor jongeren is ook iets dat uit de focusgroepen kwam.

5.2.4 SLUITEN VAN VOORZIENINGEN

Er is gevraagd in hoeverre de dorpsbewoners het erg vinden dat de supermarkt dicht is, het café gesloten is en hoe er wordt aangekeken tegen een mogelijke sluiting van de Harnehal. Het blijkt dat de meeste dorpsbewoners het sluiten van de supermarkt (De Spar) nog het meest erg vinden (94%). De mogelijke sluiting van de Harnehal wordt ook door bijna iedereen (92%) erg gevonden. De respondenten die hun hele leven al in Tzummarum wonen vinden het iets erger, dan de groep die later verhuisd zijn naar het dorp. De sluiting van het café wordt van de drie het minst erg gevonden, maar toch ook bijna driekwart (73%) vindt dit erg. Opvallend genoeg vinden respondenten die hier nog maar kort wonen (0-5 jaar) het vaker erg dat het café gesloten is en met name de groep tussen 25-45 jaar mist het café.

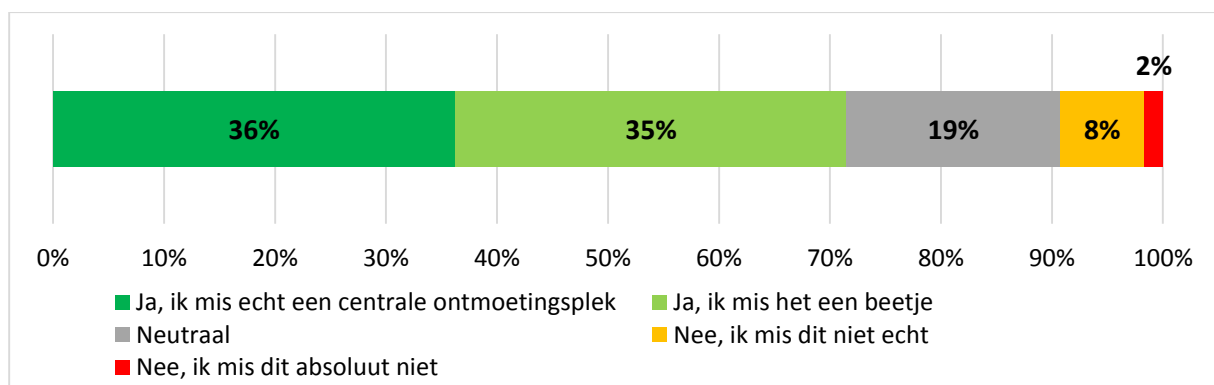
Uit de focusgroepen kwam naar voren dat de sluiting van de supermarkt erg is, maar werd ook gereageerd dat hier niks meer aan te doen is. Voor de Harnehal is er nog de hoop dat er een doorstart gemaakt kan worden. Uit de enquête blijkt dat 12% boos is over sluiting van de Harnehal, 24% verdrietig, 27% verontwaardigd, 12% gelaten en 20% had het wel verwacht.

Voorzieningen hebben een primaire functie, maar ook een sociale functie als ontmoetingsplek en soms een symbolische functie voor het dorp (bron: onderzoek S. Christiaanse, RUG). Bijna alle respondenten vinden het belangrijk dat een dorp voorzieningen heeft vanwege de primaire functie (bijvoorbeeld sporten, recreëren of winkelen). Ook worden voorzieningen belangrijk gevonden als ontmoetingsplek. Hoe ouder de dorpsbewoners hoe meer belang men hecht aan de sociale en symbolische functie van voorzieningen en wordt ook aangegeven dat het belangrijk is voor de identiteit en het aanzien van het dorp. Uit de focusgroepen kwam naar voren dat de supermarkt een belangrijke (informele) sociale functie had. Het was een plek waar verschillende bevolkingsgroepen uit het dorp elkaar tegenkwamen. Accommodaties zijn niet alleen waardevol als ontmoetingsplek, maar ook omdat mensen positieve herinneringen hebben en hierdoor een 'emotionele band' hebben met een plek. Bovendien bestaat er een onderscheid tussen de waarde voor het individu (op basis van persoonlijke band met de plek) en de waarde voor het dorp. Voor de levendigheid en sociale cohesie zijn voorzieningen in een dorp belangrijk, en de sociale functie van veel voorzieningen in Tzummarum speelt daar een belangrijke rol in.

5.2.5 DRAAGVLAK CENTRALE ONTMOETINGSPLEK

Tzummarum is van oudsher een dorp met een aanbod aan verschillende voorzieningen die ook een sociale functie hebben voor het dorp, maar er is geen dorps huis of een 'centrale' ontmoetingsplek voor *alle* dorpsbewoners. In de enquête is gevraagd in welke mate respondenten een centrale ontmoetingsplek missen in het dorp. Zeven op de tien respondenten vindt dat er een centrale ontmoetingsplek mist. 36% mist het echt en 35% mist het een beetje. Slechts een kleine 10% geeft aan dit niet te missen.

Figuur 2: Draagvlak centrale ontmoetingsplek



Vooraf jongeren van 10-15 jaar missen een centrale ontmoetingsplek (87%) en respondenten tussen de 25-45 jaar (80%). Senioren missen het minder, maar toch geeft nog bijna de helft aan hier wel behoefte aan te hebben. In Firdgum missen minder bewoners een centrale ontmoetingsplek.

In de toelichting waren veel argumenten te vinden voor een centrale ontmoetingsplek. Gekeken naar de grote lijnen in deze antwoorden dan komt hier met name uit dat er behoefte is aan een neutrale plek, waar alle dorpsbewoners naar toe kunnen gaan, zonder dat het gebonden is aan één vereniging.

“Er zijn op dit moment meerdere ontmoetingsplekken verspreid over het dorp. Het mooiste is dat dit op één locatie wordt gerealiseerd”

“Als er geen ontmoetingsplek is dan mis je het sociale aspect van het wonen in een dorp”

“De ontmoetingsplekken zijn nu verdeeld over meerdere locaties en verenigingen. Daar kan ik nu prima mee leven. Dat heeft ook te maken met de fase in mijn leven. Jong gezin, werk, vrijwilligerswerk, vrienden, familie. Een leuke dag of avond hangt niet per se samen met 1 centrale plek”

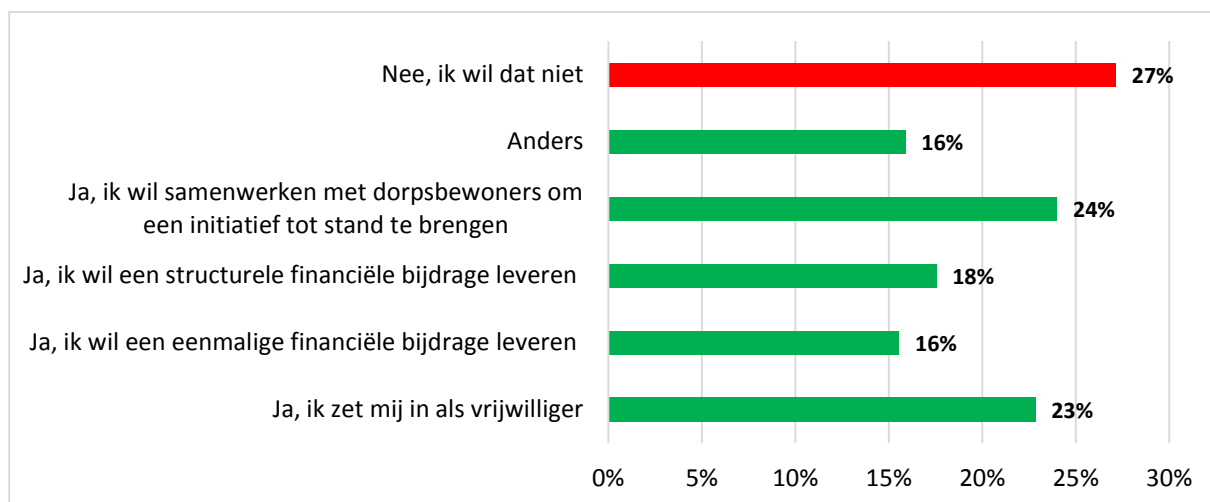
“Er zijn tal van mogelijkheden om wat te organiseren wanneer er behoefte aan is. Bijvoorbeeld door een feesttent te huren, ruimte in school te gebruiken, ruimte bij Nij Bethanië te gebruiken... afhankelijk van de gebeurtenis.”

In de antwoorden van bewoners die geen centrale ontmoetingsplek missen kwam er in grote lijnen naar voren dat er genoeg mogelijkheden zijn om in het dorp wat te organiseren. Zij zien geen noodzaak om dit op 1 plek te organiseren.

5.2.6 INZET CENTRALE ONTMOETINGSPLEK

Zoals te zien in figuur 3 wil slechts 27% (164) van de respondenten zich niet inzetten voor een centrale ontmoetingsplek. Vooral de leeftijdsgroep 15 – 25 jaar (40%) en de ouderen van 75 jaar en ouder (31%) hebben aangegeven zich hier niet voor te willen inzetten. Van het totale aantal respondenten geeft bijna een vierde (138 respondenten) aan zich wel in te willen zetten als vrijwilliger. Dit is met name het geval bij de leeftijdsgroepen tussen de 25 en 65 jaar. 16% – 18 % (94 eenmalig en 106 respondenten structureel) zou in een bepaalde vorm wel een financiële bijdrage willen leveren, bijvoorbeeld in de vorm van een donatie of een lidmaatschap. Ruim een vierde (145 respondenten) geeft aan samen te willen werken om een initiatief tot stand te laten brengen. Bij de categorie; ‘anders, namelijk’ hebben vooral de jongere leeftijdscategorie genoemd dat ze zichzelf nog te jong vinden (13 keer), maar wordt ook aangegeven dat ze zich later wel zouden willen inzetten.

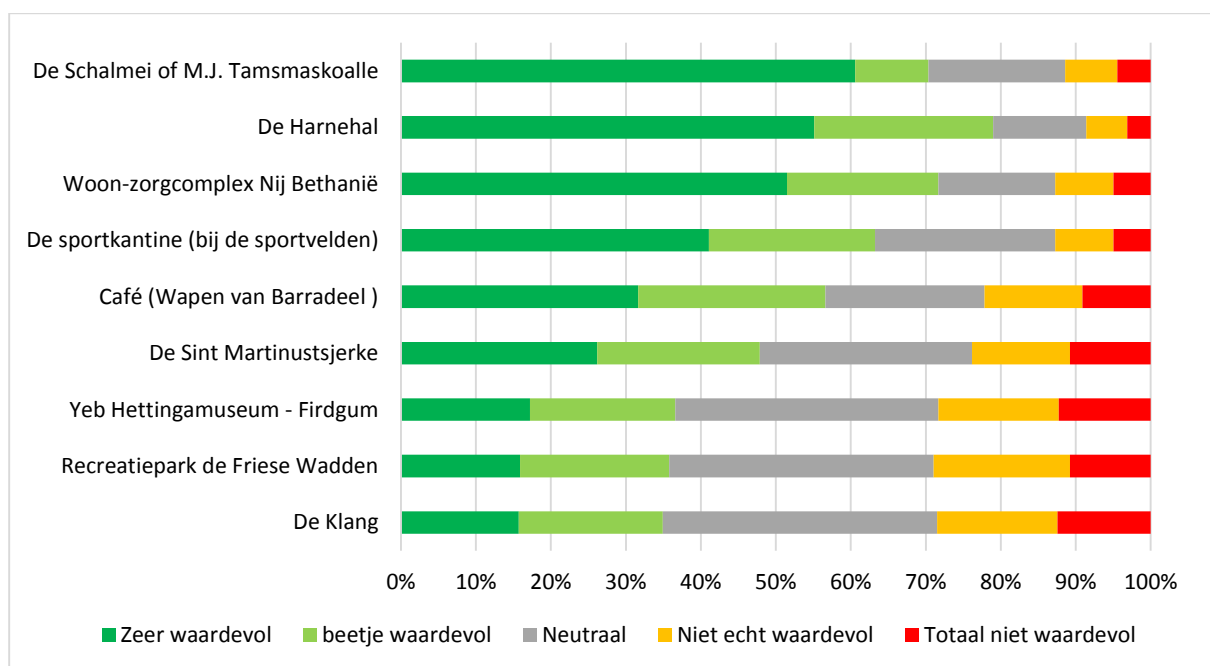
Figuur 3: Inzet voor centrale ontmoetingsplek (%)



5.2.7 WAARDEVOLLE PLEKKEN EN BELANGRIJKE ONTMOETINGSPLEKKEN

Om te weten waar een mogelijke centrale ontmoetingsplek gerealiseerd zou kunnen worden, is het belangrijk om te weten welke plekken en accommodaties de dorpsbewoners als waardevol beschouwen. Uit de enquête blijkt dat de dorpsbewoners de scholen, de sporthal en Nij Bethanië als meest waardevolle plekken beschouwen. Acht op de tien (79% - van de respondenten) vindt de Harnehal een waardevolle plek. Op de tweede plek staan de scholen en Nij Bethanië. 71% geeft aan deze plekken waardevol te vinden. De sportkantine vindt 63% waardevol en het Café dat nu gesloten is, was ook een waardevolle plek voor meer dan de helft van de respondenten (57%). Met name de jongere leeftijdsgroep beschouwd de Harnehal als zeer waardevol. In figuur 4 is een score per voorziening te vinden.

Figuur 4: Waardevolle plekken (%)



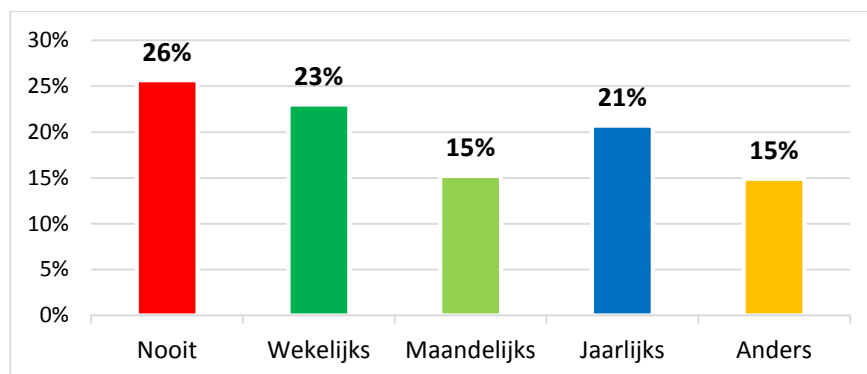
Naast dat er gevraagd is in hoeverre de bewoners de genoemde acht accommodaties een waardevolle plek vinden, is er ook gevraagd welke accommodatie zij het belangrijkste vinden *als ontmoetingsplek*. Er konden maximaal drie accommodaties gekozen worden. In de top drie staat op plek 1 De Harnehal. Op een gedeelde tweede plaats staan Het Café en de Sportkantine. Op plek drie staan de beide scholen. De oudere leeftijdsgroepen vinden Nij Bethanië het belangrijkste, jongeren de sporthal en de leeftijdsgroepen 15 t/m 45 vinden de sportkantine het belangrijkste. Andere belangrijke ontmoetingsplekken die zijn genoemd zijn o.a. ‘De feesttent’ bij verschillende evenementen, de Bakker of ‘gewoon op straat/ voor de deur’.

5.2.8 GEBRUIK HARNEHAL EN SPORT ELDERS

Om te achterhalen of een doorstart van de Harnehal draagvlak heeft is tevens gevraagd aan de respondenten hoe vaak zij gebruik maken van de Harnehal. Deze vraag bleek achteraf lastig in te vullen, omdat dit nogal seizoensgebonden is.

Een kwart van de respondenten geeft aan het afgelopen seizoen nooit van de Harnehal gebruik te hebben gemaakt. 38% (231 respondenten) gebruikt de sporthal wekelijks tot maandelijks. Met name de jongere leeftijdsgroepen maken veel (wekelijks) gebruik van de Harnehal vanwege de schoolgym. Ook een grote groep (15%) heeft een antwoord gegeven bij ‘Anders, namelijk’. Hier is voornamelijk aangegeven dat ze de Harnehal een aantal keren per jaar bezoeken met evenementen (zoals het Sinterklaasfeest). Ook hebben respondenten hier laten weten als ze alleen in een bepaald seizoen gebruik maken van de Harnehal. Dit geldt bijvoorbeeld voor het kaatsen.

Figuur 5: Gebruik Harnehal (%)

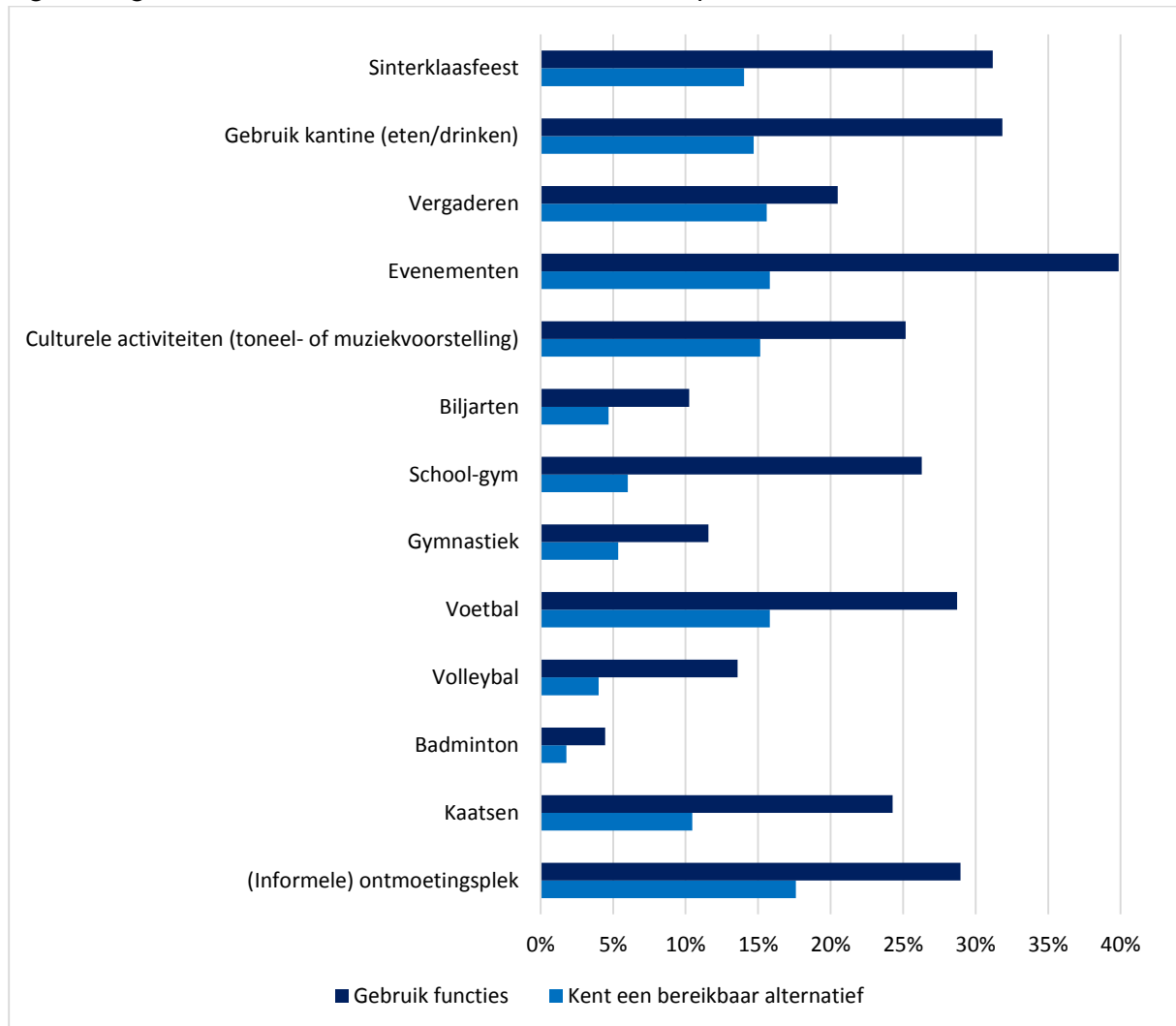


Zo'n drie op de tien (28,3 % - aantal 171) respondenten geeft aan structureel bij sportverenigingen of locaties elders buiten het dorp te sporten. Hierbij gaat het met name om de leeftijdsgroepen 15 tot 25 jaar (41%) en 25 tot 45 jaar (40%). De meeste sporten die genoemd worden zijn; Fitness/de sportschool (26 keer genoemd) in Franeker of Leeuwarden. Zwemmen (16 keer) in Franeker, (zaal)voetbal (15 keer) in Franeker of Minnertsma, Turnen/gymnastiek (14 keer) in Franeker of Dronrijp, maar ook judo, volleybal, dansen, tennis en yoga zijn meer dan 5 keer genoemd.

5.2.9 FUNCTIES HARNEHAL

De dorpsbewoners die hebben aangegeven dat ze gebruik maken van de Harnehal zijn ook gevraagd van welke functies/ activiteiten zij dan gebruik maken. De meeste respondenten geven aan dat zij komen voor de evenementen (40% - 179 respondenten), gebruik kantine (32% - 143 resp.), sinterklaasfeest (31% - 140 resp.), informele ontmoetingsplek (29% - 130 resp.) en verschillende indoor-sporten. Uit deze vraag blijkt dat veel van de respondenten de Harnehal niet alleen als sportaccommodatie beschouwen, maar hier ook komen voor andere activiteiten en functies.

Figuur 6: gebruik Harnehal t.o.v. bereikbaar alternatief (%)

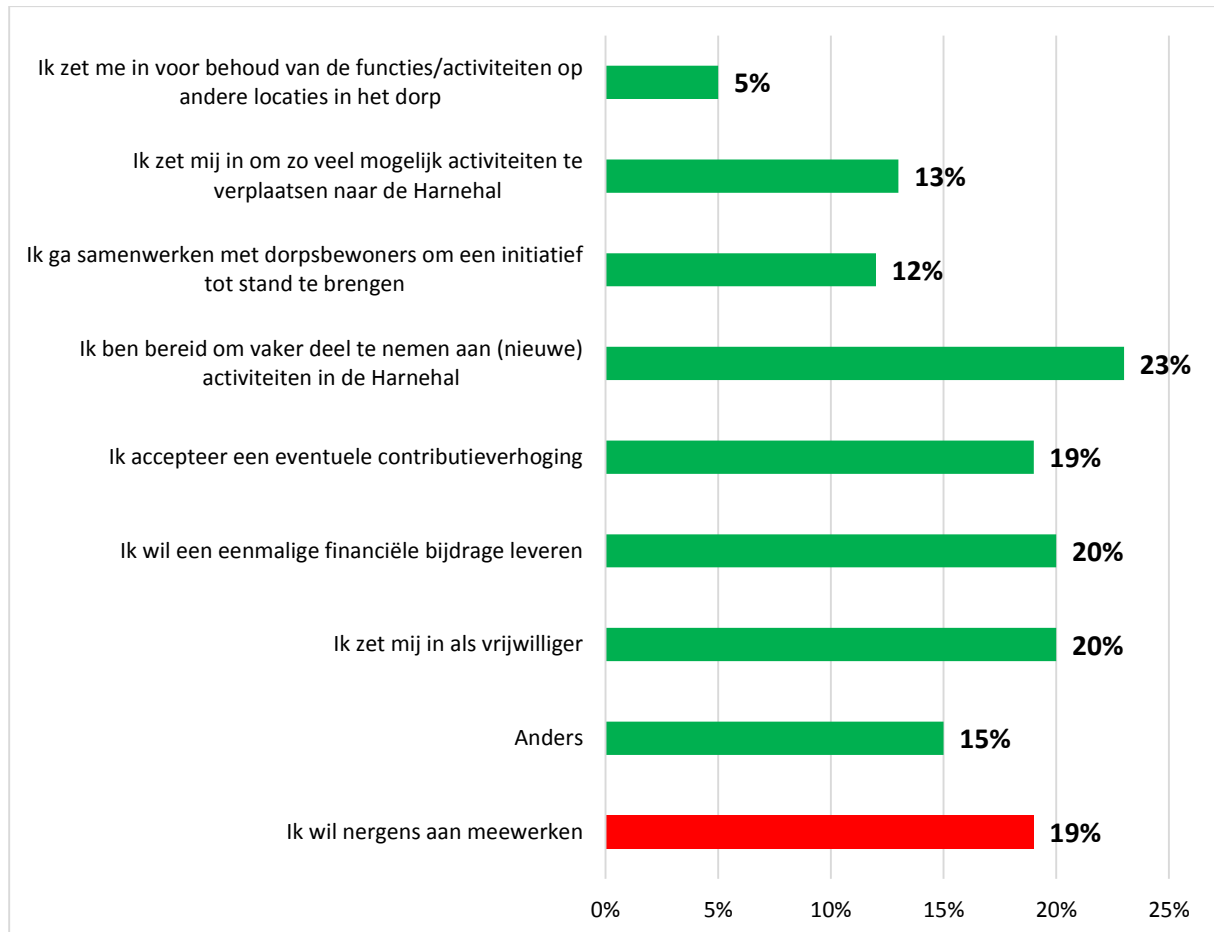


Uit figuur 6 blijkt dat bewoners die hebben aangegeven van bepaalde activiteiten gebruik te maken, lang niet altijd een bereikbaar alternatief kennen mocht de Harnehal gesloten worden. Voor de kleinere activiteiten zoals vergaderen is er vaak wel een goed bereikbaar alternatief te vinden, maar voor grotere evenementen of verschillende indoor-sporten is er geen alternatief in het dorp.

5.2.10 INZET BEHOUD HARNEHAL

De dorpsbewoners zijn in de enquête gevraagd dat als de Harnehal sluit, aan welke acties zij dan willen meewerken voor behoud van de huidige sporthal. Slechts een vijfde (116 respondenten) geeft aan nergens aan mee te willen werken. Een vijfde (120 respondenten) geeft aan zich wel in te willen zetten als vrijwilligers of een eenmalige financiële bijdrage te willen leveren. Bijna een kwart (141 respondenten) geeft aan bereid te zijn om deel te nemen aan (nieuwe) activiteiten in de Harnehal.

Figuur 7: Inzet behoud Harnehal (%)



Voornameijk de leeftijdsgroepen 15 tot 25 jaar en 25 tot 45 jaar hebben aangegeven vaker bereid te zijn tot deelname aan (nieuwe) activiteiten in de Harnehal. Dit zijn ook de groepen die het vaakst hebben aangegeven buiten het dorp te sporten. Van de groep respondenten die hebben aangegeven zich in te willen zetten als vrijwilliger blijkt dat dit met name de leeftijdsgroep 25 tot 45 jaar betreft.

5.3 BELANGRIJKSTE CONCLUSIES ENQUÊTE

Op de eerste plaats had deze enquête tot doel om te inventariseren of er draagvlak is voor een centrale ontmoetingsplek in Tzummarum. Uit de enquête blijkt dat driekwart van de dorpsbewoners die hebben deelgenomen aan de enquête een centrale ontmoetingsplek mist in het dorp. Met name de jongere leeftijdscategorieën geven dit aan.

Een tweede doelstelling was om te peilen in hoeverre bewoners zelf ook een bijdrage willen leveren aan een centrale ontmoetingsplek. Uit de enquête blijkt dat het grootste deel (24% - 145 resp.) van de respondenten heeft aangegeven een bijdrage te willen leveren in de vorm van 'samenwerken met andere dorpsbewoners om een initiatief tot stand te brengen'. Als tweede volgt met 23% (138 resp.) het inzetten als vrijwilliger. Slechts een kwart van de respondenten (164) heeft aangegeven helemaal geen bijdrage te willen leveren aan het realiseren van een centrale ontmoetingsplek

Uit de vragen over welke accommodaties het meest waardevol zijn voor de dorpsbewoners, blijkt dat de Harnehal door de grootste groep respondenten als meest waardevolle plek voor het dorp wordt gezien. De Harnehal staat ook op de eerste plek als accommodatie waar bewoners elkaar graag ontmoeten. Ook geeft bijna een kwart aan (141 resp.) dat zij bereid zijn om vaker deel te nemen aan nieuwe activiteiten in de Harnehal. 120 respondenten hebben aangegeven zich in te willen zetten als vrijwilliger, 114 respondenten accepteren een eventuele contributieverhoging en 119 respondenten hebben aangegeven een eenmalige financiële bijdrage te willen leveren om de Harnehal te kunnen behouden. Hieruit blijkt dat de groep bewoners die zich wil inzetten voor het behoud van de sporthal behoorlijk groot is. Indien de Harnehal niet kan worden behouden dan geven respondenten aan dat ze met name voor activiteiten als grote evenementen, indoor sportactiviteiten en schoolgym geen goed bereikbaar alternatief kennen. 19% (116 respondenten) hebben aangegeven nergens aan mee te willen werken als het gaat om het kunnen behouden van de sporthal.

Gezien deze conclusies blijkt dat scenario 1, waarbij het dorp een centrale ontmoetingsplek creëert in de Harnehal op veel draagvlak vanuit het dorp kan rekenen. De conclusies laten zien dat bewoners het café (scenario 2) een minder waardevolle plek vinden en dit ook minder zien als centrale ontmoetingsplek voor iedereen en voor multifunctioneel gebruik.

Hoofdstuk 6: Focusgroepen

6.1 OPZET FOCUS-GROEPEN

In navolging van de enquête zijn vier focusgroepen georganiseerd door S. Christiaanse, onderzoeker bij de Rijksuniversiteit Groningen. Een 'focusgroep' is een discussie met 6-10 deelnemers waarin naar aanleiding van een aantal vragen een bepaald onderwerp wordt besproken. In de enquête konden respondenten aangeven of ze mee wilden doen. Er waren veel aanmeldingen en er moest dus een selectie worden gemaakt van de deelnemers. Dit is gebeurd op basis van leeftijd, geslacht en woonduur. De eerste groep bestond uit een mix van leeftijden, waarvan de helft van de deelnemers onder de 30 jaar was. De tweede groep waren mensen die in hun volwassen leven naar Tzummarum waren verhuisd. De derde groep bestond uit deelnemers die hun hele leven in Tzummarum woonden, en de vierde groep bestond uit inwoners van Nij Bethanië.

Het doel van de focusgroepen was om inzicht te krijgen in de rol die voorzieningen spelen voor de identiteit van het dorp, en hoe mensen sluiting van voorzieningen ervaren. Er werden vragen gesteld over het heden verleden en toekomst. Vragen die aan bod kwamen waren onder andere: "Wat is Tzummarum voor dorp?", "Waar zou je bezoek mee naar toe nemen?", "Welke voorzieningen zijn er gesloten in de tijd dat jullie hier wonen, en welke missen jullie het meest (en waarom)?", "Heeft de sluiting van voorzieningen veranderd wat voor soort dorp Tzummarum is?" en "Wat zou de sluiting van nog meer voorzieningen betekenen voor het dorp?". Als laatste vraag kwam aan bod of de groep vond dat het dorp een centrale ontmoetingsplek nodig heeft en of men toekomst zag in de doorstart van de Harnehal of het café. Doordat de groepen anders van samenstelling waren kon ook worden gevraagd of er een verschil is hoe ouderen, jongeren en 'nieuwkomers' de veranderingen in het dorp ervaren.

De belangrijkste uitkomsten van de focus groepen worden in de volgende paragraaf uiteengezet. Daarnaast zullen de uitkomsten ook volgens een wetenschappelijke methode (m.b.v. 'grounded theory') worden geanalyseerd, en gebruikt voor wetenschappelijk onderzoek in het kader van het promotietraject van S. Christiaanse. Zij zal de resultaten uit de enquête en focus groepen gebruiken voor een wetenschappelijk artikel alsmede een hoofdstuk in haar proefschrift. Dit zal (pas) rond september 2018 klaar zijn.

6.2 RESULTATEN FOCUSGROEPEN

6.2.1 BELANGRIJKSTE UITKOMSTEN

Uit de focus groepen bleek dat voorzieningen belangrijk worden gevonden, vooral voor de levendigheid en de sociale samenhang in het dorp. Zonder voorzieningen is het dorp wel leefbaar, maar het behoud van een aantal voorzieningen is volgens de deelnemers van de focus groepen cruciaal. De school, de Harnehal en het café werden hierbij het vaakst genoemd, maar ook de supermarkt en het zwembad werden gemist. Dit gemis heeft veel te maken met de sociale functie van deze voorzieningen als ontmoetingsplek. De supermarkt was bijvoorbeeld een plek waar alle bewoners, van jong tot oud, kwamen. Na de sluiting van deze voorzieningen wordt het dorp als saaier ervaren, er is minder levendigheid op straat en er mist een 'centrale ontmoetingsplek'.

Een van de belangrijkste uitkomsten van de focusgroepen in het kader van dit onderzoek is dat telkens de wens voor een (nieuwe) centrale ontmoetingsplek werd geuit, zelfs al werd dit niet direct gevraagd. Er werd aangegeven dat dit belangrijk was om de sociale samenhang in het dorp te versterken. Van oudsher is er een tweedeling in Tzummarum op basis van religieus-niet-religieus. In alle focus groepen werd opgemerkt dat deze tweedeling minder is geworden ten opzichte van vroeger, maar dat er behoefte is aan een neutrale plek waar

iedereen samen zou kunnen komen, mits er voldoende draagvlak is. Er werd vaak genoemd dat het belangrijk is om 'samen de schouders eronder te zetten'.

De meningen waren verdeeld of de Harnehal of het café meer geschikt zouden zijn om een doorstart te geven als centrale ontmoetingsplek. In de Harnehal kunnen meer (sport) activiteiten plaatsvinden, maar het café is een mooier historisch gebouw met meer uitstraling. Als men *moest* kiezen werd in elke focus groep toch de Harnehal gekozen. Bij een doorstart van de Harnehal zou er dan wel aandacht moeten zijn voor het opknappen van de kantine. Ook moet er aandacht zijn voor mogelijke concurrentie met de sportkantine en (eventueel) met het café als dit verkocht zou worden aan een private partij. Het zou tevens goed zijn om het aantal activiteiten in de hal uit te breiden, en om een samenwerking met de Friese Wadden te zoeken.

Wat betreft inzet voor de realisatie van een nieuwe ontmoetingsplek/doorstart van de Harnehal gaven in de eerste drie focusgroepen veel mensen aan gebruik te willen maken van (nieuwe) activiteiten en zich eventueel aan te melden als vrijwilliger. De inzet hangt daarbij echter wel af van de type activiteit. Het zou kunnen zijn dat veel mensen zich wel willen inzetten, maar niet structureel. Wat betreft activiteiten voor jongeren is het belangrijk om jongeren te betrekken bij de plannen. Activiteiten georganiseerd *voor* jongeren slaan vaak de plank mis, maar als jongeren zelf dingen kunnen organiseren en hier ook verantwoordelijk voor zijn (ook wat betreft handhaving en budget) zou het wel kunnen werken. De ouderen in Nij Bethanië gaven aan zelf niet meer gebruik te willen maken van de Harnehal, maar zij waren het er wel over eens dat de sporthal zeer belangrijk is voor het dorp.

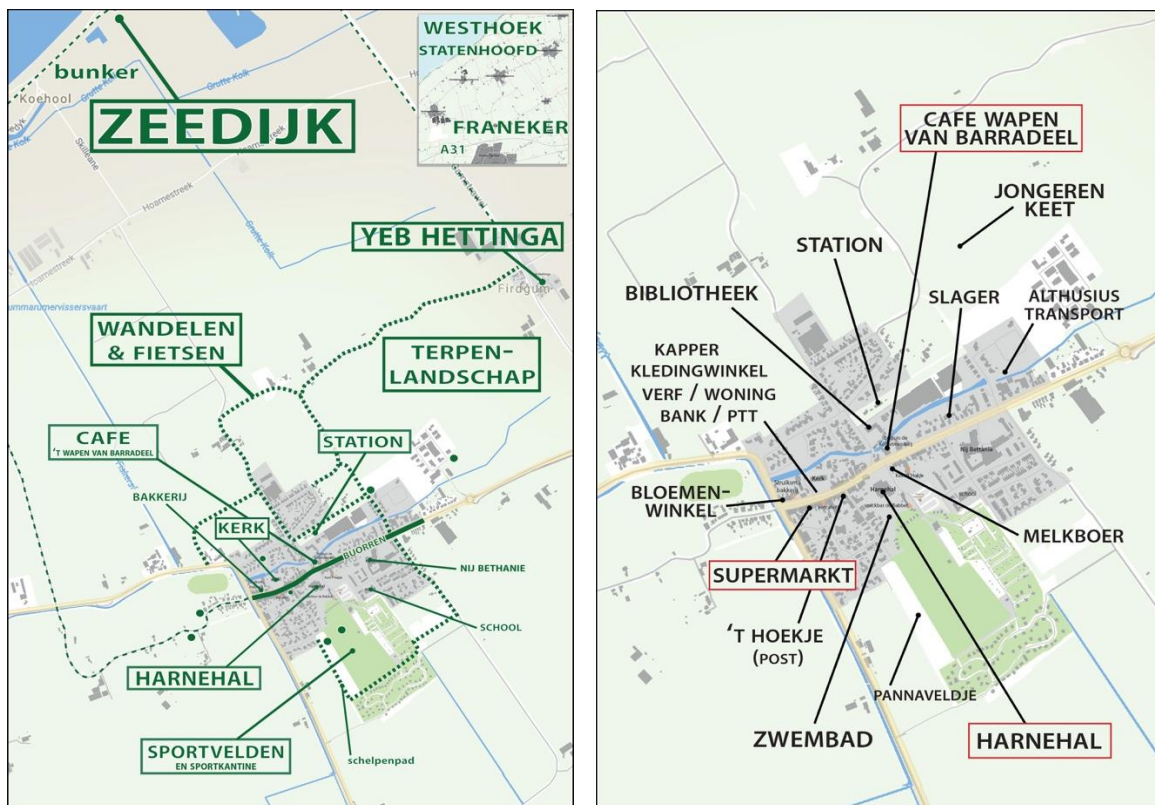
Dit verschil tussen de voorzieningen die men *persoonlijk* belangrijk vindt vanwege positieve herinneringen of gebruik, en de voorzieningen die in het *algemeen* belangrijk worden gevonden voor het dorp, kwam in alle focus groepen naar voren. Voorzieningen lijken een belangrijke rol te spelen in de dorpsidentiteit van Tzummarum.

6.2.2 DORPSIDENTITEIT

In elke focusgroep konden de deelnemers op een kaart aangeven wat belangrijke plekken waren in Tzummarum en omgeving. In de eerste ronde (over het heden) werd gevraagd waar men bezoek mee naartoe zou nemen. Deze vraag had als doel om inzicht te krijgen in wat waardevolle plekken zijn voor het dorp, wat is als het ware het 'visitekaartje' is van Tzummarum. Het meest werd de zeedijk genoemd, maar ook het Yeb Hettingamuseum in Firdgum en wandel en fietsroutes. Ook werden de sporthal en het café vaak genoemd. Als deze niet waren gesloten zouden dit plekken zijn om bezoek mee naartoe te nemen. Dit komt overeen met de plekken die worden genoemd in de eerste vraag van de enquête van 'Wat voor soort dorp is Tzummarum'. Hierin werd ook de rust, natuur en gunstige ligging genoemd als iets positiefs maar werd vaak aangegeven dat het jammer is dat bepaalde voorzieningen zijn gesloten. Bij de vraag of de rust, natuur en 'aantrekkelijk wonen' niet een vervangende identiteit kon zijn voor het dorp, gaf men aan dat dit voor sommige bewoners misschien voldoende is, maar dat men Tzummarum zonder voorzieningen 'saai en leeg' zou vinden. Uit alle focusgroepen kwam de conclusie dat de school en een centrale ontmoetingsplek (bv het café of de Harnehal) echt belangrijk zijn voor het dorp. Ook werd in alle groepen geuit dat het zeer positief is voor het dorp dat Nij Bethanië een nieuw leven is ingeblazen.

Figuur 8 is een samenvoeging van de vier kaarten die tijdens de focusgroepen zijn gemaakt. De linker illustratie laat zien welke plekken zijn genoemd als de mooiste plekken van het dorp. Dit zijn de plekken waar men bezoek mee naartoe zou nemen. Hoe groter de naam, hoe vaker deze plek is genoemd. De rechter illustratie laat een greep zien van de voorzieningen die zijn verdwenen. Het café, de supermarkt en de Harnehal werden in alle groepen genoemd als voorzieningen die het meest worden gemist.

Figuur 8: Samengestelde kaart van Tzummarum en omgeving



Links, de mooiste plekken van het dorp (waar men bezoek mee naartoe neemt)

Rechts: de voorzieningen die zijn verdwenen

6.2.3 VERSCHILLEN TUSSEN DE FOCUSGROEPEN

Naast overeenkomsten waren er ook verschillen in de uitkomsten van de vier focusgroepen. In de eerste groep werd er lang gepraat over het 'missen' van een plek voor jongeren in Tzummarum (en Firdgum). Vroeger was er een keet voor jongeren, maar die is vanwege regelgeving en strengere handhaving van de alcoholwet verdwenen. In groep 1 is er niet alleen gediscussieerd over wat er vroeger was, maar ook over wat er nu gerealiseerd zou kunnen worden voor jongeren. In de tweede groep is langer gesproken over de verdeling in het dorp en over hoe deze overbrugd zou kunnen worden. In alle groepen werd de mogelijke fusie van de twee basisscholen (christelijk en openbaar) genoemd als iets positiefs. De realisatie van een centrale ontmoetingsplek zou nog een stap in de goede richting kunnen zijn om het dorp nog meer samen te brengen. In de derde groep werd duidelijk dat het sluiten van voorzieningen voor bewoners die hun hele leven al in Tzummarum wonen een emotionele aangelegenheid kan zijn. De eventuele mogelijke sluiting van (nog) meer voorzieningen (zoals de scholen) zou worden gezien als de genadeslag voor het dorp. In de focusgroep met ouderen in Nij Bethanië werd duidelijk dat er eigenlijk geen voorzieningen gemist werden vanwege de 'primaire functie'. Zo bestelt men boodschappen bij de Coop en kan bij de bezorging ook pinnen, er is een fysio en taxidienst om ouderen naar de bibliotheek te brengen in Franeker. De kapper komt langs en men kan kaarten en postzegels kopen in Nij Bethanië. In deze groep was de scheiding tussen waar men persoonlijk behoefte aan heeft en wat belangrijk werd gevonden voor het dorp, het meest zichtbaar. De sluiting van voorzieningen werd gezien als een zeer negatieve ontwikkeling en men vond het realiseren van een ontmoetingsplek en het openhouden van de Harnehal unaniem belangrijk, zelfs als men er zelf geen gebruik van maakt of gaat maken. Het is belangrijk om te realiseren dat er verschil is tussen iets belangrijk vinden en ook iets daadwerkelijk doen om bijvoorbeeld de Harnehal te behouden.

Hoofdstuk 7: Advies en Scenario's

De opdracht die Partoer en Stichting DBF hebben gekregen is; *“Verschaf Dorpsbelang Tzummarum/Firdgum inzicht en een objectief advies met betrekking tot oplossingsrichtingen voor de Harnehal en de behoefte aan een toekomstbestendige, multifunctionele, centrale ontmoetingsplaats”*.

In de vorige hoofdstukken hebben wij inzicht geboden in de (on)mogelijkheden van de verschillende accommodaties en behoeften vanuit de bewoners om te komen tot oplossingsrichtingen voor een toekomstbestendige multifunctionele, centrale ontmoetingsplaats. In dit hoofdstuk geven wij aan welke scenario's er zijn voor de oplossingsrichtingen en geven een advies over het scenario dat volgens ons het meest toekomstbestendig is en tegemoet komt aan de behoeften van een grote groep bewoners.

7.1 SCENARIO'S

Op basis van de verschillende onderzoeken zien wij twee mogelijke scenario's voor een toekomstbestendige multifunctionele centrale ontmoetingsplek in Tzummarum.

Als we kijken naar:

- de demografische ontwikkelingen in de regio en de dorpen;
- de bouwkundige staat van de accommodaties en de exploitaties daarvan door de verschillende verenigingen/eigenaren;
- de uitkomsten van de enquête en draagvlak voor een centrale ontmoetingsplek;
- de focus-groepsgesprekken

dan zien we de volgende scenario's;

- 1 De Harnehal als multifunctionele centrale ontmoetingsplaats bijvoorbeeld in eigendom van het dorp of (tijdelijk) gehuurd van de woningcorporatie;
- 2 Café 't Wapen van Barradeel' als centrale ontmoetingsplaats in eigendom van het dorp.

Bij alle twee scenario's zijn ook weer verschillende varianten te bedenken. In de volgende twee paragrafen wordt hier nog verder op ingegaan, maar de uitwerking van deze varianten is een volgende stap in het realiseren van de centrale ontmoetingsplek en zijn in dit onderzoek nog niet aan de orde.

7.2 SCENARIO 1: DE HARNEHAL

In dit scenario koopt of huurt het dorp de Harnehal en neemt het zelf in (eigendom), beheer en exploitatie. Daarmee heeft het dorp de mogelijkheid om de huidige activiteiten in de hal te behouden en op basis van de vele ideeën, die zijn aangedragen op de startbijeenkomst op 20 maart 2017, een plek te geven.

Het dorp heeft de lusten van de opbrengsten uit de hal en het horecagedeelte, maar ook de lasten van het beheer. Het dorp maakt een plan om de hal te kopen of te huren, te beheren en multifunctioneler te gebruiken. Er is nu een zeer matige bezetting in de Harnehal. Het is belangrijk om met dorpsbewoners de plannen voor bestaande en nieuwe activiteiten te maken om de bezetting te verbeteren en de exploitatie gunstiger te laten uitpakken.

Het (indoor) sporten in eigen dorp blijft in dit scenario mogelijk. Er is naast de sport een grote zaal/ruimte beschikbaar waarin veel kan gebeuren voor de eigen inwoners van Tzummarum (en Firdgum). Ook is er ruimte voor meer regionale activiteiten. Het dorp heeft zeggenschap over de hal en heeft zelf de lusten en lasten. Belangrijk is dat er genoeg vrijwilligers zijn om de exploitatie van de Harnehal mogelijk te maken.

Het kopen van de Harnehal is echter niet de enige optie voor het dorp om de sporthal te behouden. Het dorp kan in gesprek gaan met Wonen Noordwest Friesland om de Harnehal te gaan huren en zelf te exploiteren. Dit zou ook een tijdelijke oplossing kunnen zijn om te ervaren of overname van de sporthal daadwerkelijk op termijn haalbaar is. Eventuele risico's in dit scenario worden daarmee in de loop van de tijd ook duidelijk.

Andere vormen van zelfbeheer zijn ook mogelijk. Als er voor dit scenario wordt gekozen, dient er in de volgende fase een beheersplan voor de Harnehal te worden gemaakt in afstemming met de andere accommodaties en eigenaren. Het moet een integraal plan worden.

7.3 SCENARIO 2: CAFÉ HET WAPEN VAN BARRADEEL

Het dorp koopt het café en brengt een aantal huidige en nieuwe activiteiten onder in het "dorpscafé". Het dorp heeft de lusten, lasten en zeggenschap over eigendom, beheer en exploitatie van de mogelijk nieuwe centrale ontmoetingsplek. Het café wordt nog steeds gezien als een mooi beeldbepalend pand in het dorp en ervaren als een belangrijke (voormalige) ontmoetingsplaats. Dat geldt echter niet voor alle leeftijdsgroepen. Bij een doorstart zal men moeten onderzoeken of (en hoe) activiteiten voor jongeren een plek kunnen krijgen in het café.

Niet alle huidige activiteiten zoals de (indoor) sport en mogelijke nieuwe grotere activiteiten kunnen in dit scenario worden behouden of ontwikkeld. De indoor sport moet dan voor een deel in omliggende kernen worden gezocht en gedaan. De scholen die voor schoolgym gebruik maken van de Harnehal zullen moeten uitwijken naar andere sportzalen in de regio.

Voor evenementen in het dorp, die om een grote ruimte vragen, zullen alternatieven moeten worden gezocht (tent, leegstaande loods, open lucht). Het bespreken van huurmogelijkheden kan ook voor het café gelden.

7.4 ADVIES

Zoals uit al het voorgaande kan worden opgemaakt, adviseren wij de Harnehal te ontwikkelen als centrale en multifunctionele ontmoetingsplaats. Wij geven hieronder aan welke redenen daarbij doorslaggevend zijn. Daarnaast geven wij adviezen voor het uitwerken van dit scenario en daarbij de aandachtspunten.

Scenario 1 is het meest kansrijk en kan de inwoners van het dorp meer opleveren in behoud en ontwikkeling van een breed aanbod van activiteiten in het dorp. Er zijn in het gebouw kansen voor een aantrekkelijker aanbod van horeca activiteiten die omzet en inkomsten genereren voor het dorp. De sportzaal biedt ruimte voor meer en andere activiteiten dan het café. Ook zijn er combinaties mogelijk met De Friese Wadden en het totaal aanbod van sportactiviteiten in en rondom de Harnehal. Uit de enquête blijkt ook dat de Harnehal het meeste potentie heeft als centrale ontmoetingsplek en wordt door veel bewoners nu al gezien als belangrijke ontmoetingsplek en zeer waardevol voor het dorp. Bovendien is het een plek die activiteiten kan bieden voor alle leeftijdsgroepen, en is daardoor meer geschikt voor een 'dorpshuis'-functie.

Exploitatie Harnehal door het dorp met genoeg vrijwilligers is haalbaar. Vooral als het aantal activiteiten en de bezettingsgraad kan worden vergroot. De bouwkundige staat van het pand is redelijk tot goed, maar heeft wel aanpassingen nodig (kantine) om geschikt te zijn als centrale ontmoetingsplek voor het dorp.

Aandachtspunten

De berekeningen van de kosten en exploitaties zijn gebaseerd op een aantal aannamen en kengetallen. Hoe de kosten in werkelijkheid zijn (geweest), is nog niet goed in kaart gebracht door Wonen Noordwest Friesland. Bovendien is de vraagprijs nog niet definitief

vastgesteld. Het dorp zal in gesprek moeten gaan met de woningcorporatie om meer gegevens boven water te krijgen.

Voor beide scenario's is het noodzakelijk dat er veel vrijwilligers zijn die zich willen inzetten voor de ontmoetingsplek. Bij de Harnehal zal de nadruk voor vrijwilligerswerk meer liggen op onderhoud en klussen. In het café zullen meer handen nodig zijn in de dagelijkse bedrijfsvoering. Om het multifunctioneel te gebruiken zal er een integraal ontwikkelingsplan moeten worden gemaakt. Hieronder geven wij daarvoor een advies.

Lusten, lasten en zeggenschap

Deze drie woorden zijn van doorslaggevend belang voor de verschillende vormen van (zelf) beheer en exploitatie van sociaal maatschappelijke accommodaties waarin de vele dorpsactiviteiten plaatsvinden.

Als het dorp grip wil hebben en houden op de toekomstbestendigheid van de ontmoetingsruimten dan dienen de lusten, lasten en zeggenschap goed te worden geregeld en geborgd. Voor een tweetal accommodaties liggen er nu kansen om de grip daarop (terug) te krijgen. Welk scenario het dorp ook kiest, in alle twee de situaties adviseren wij om in overleg te treden met de eigenaren van de andere accommodaties om te voorkomen dat door concurrentie of passiviteit het voortbestaan in gevaar komt.

Voor een integraal beheer en exploitatie adviseren wij Dorpsbelang en de verschillende stichtingen en verenigingen om met elkaar in gesprek te gaan om te inventariseren welke zaken samen en in samenhang, of samenwerking, verder kunnen worden ontwikkeld. Probeer hier breed gedragen commitment voor te krijgen. Ook op organisatorisch vlak kan er meer samenwerking plaatsvinden. Bestaande structuren, zoals inkoop en inzet van vrijwilligers, kunnen gezamenlijk worden uitgebouwd. In een gesprek met recreatiepark De Friese Wadden moeten bestaande behoeften in kaart worden gebracht, zodat activiteiten hierop kunnen worden afgestemd. Dan valt er voor beide partijen winst te behalen met een samenwerking.